

Den Skæve Bane

**Natursti
Funder - Brande**

Skov- og Naturstyrelsen
Middjylland

Natursti Funder-Brande

Den gamle banestrækning mellem Funder og Brande er nu natursti for gående, cyklende og ridende. Strækningen er på 29km, hvor der er rige muligheder for at opleve en del af landskabet langs den jydsk højderyg på tætteste hold uden generende motortrafik.

Naturstien starter mod nord i den smukke Funder ådal. Her er landskabet ret østjydsk med enge og frodige løvskove. På sin vej mod sydvest kommer stien hurtigt ud i fattigere og mere sandede egne.

Mellem Christianshede og Hampen løber stien gennem Gludsted Plantage, der med sine 3400ha er en af landets største. Plantagen blev fra 1877 anlagt på mark- og hedearealer, der var hærgnet af sandflugt. I plantagen er der gode muligheder for at se eller høre nogle karakteristiske midtjydske fugle, bl.a. hedelærke og misteldrossel. I området findes også en del rådyr og krondyr.

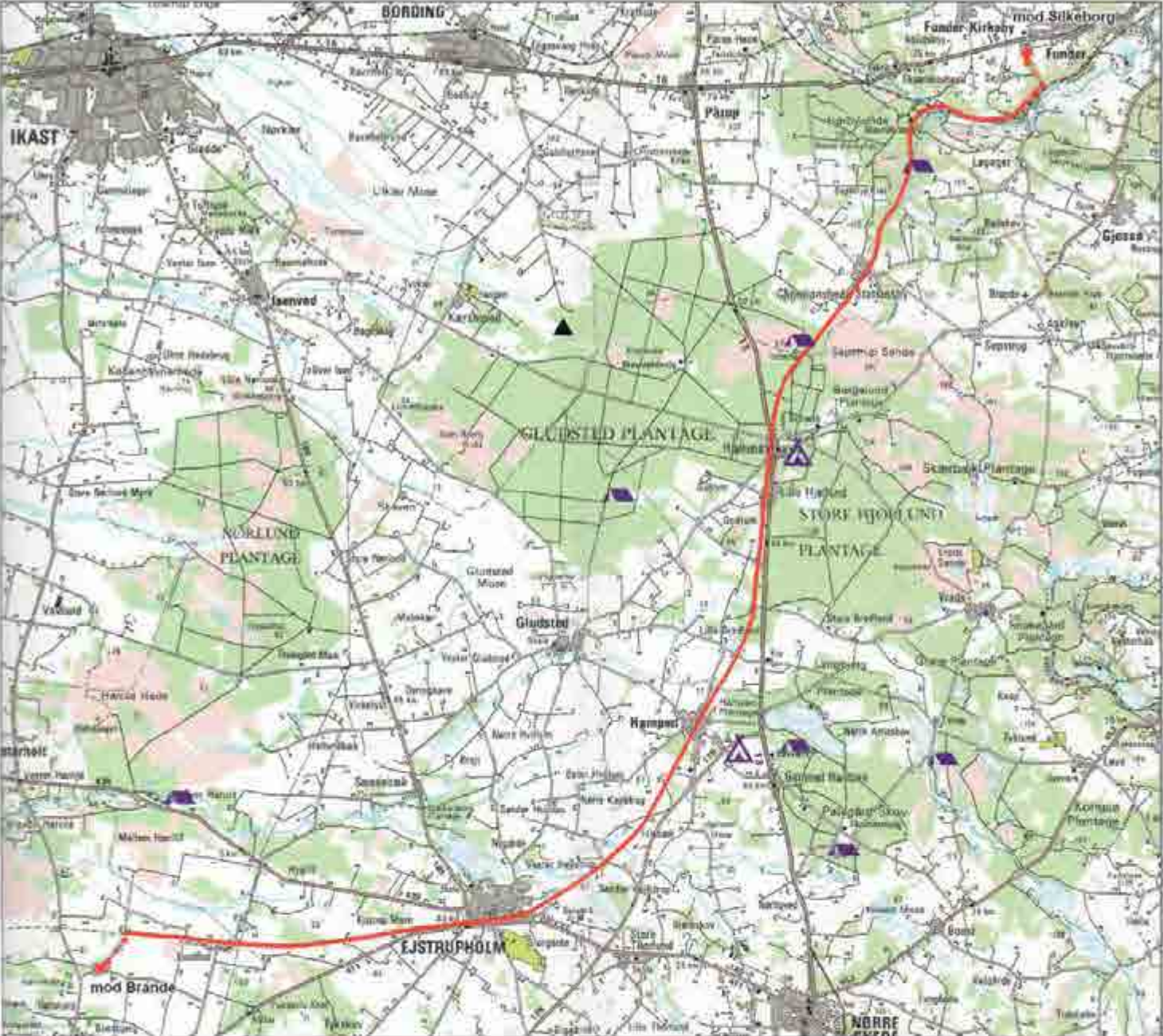
Flere steder løber stien på en høj dæmning, der giver god udsigt over det omliggende landskab, bl.a. den 90ha store fredede Kolpendal Hede, som ligger i plantagens østlige del. Øst for stien ligger Sepstrup Sande - et meget specielt naturområde, der består af næringsfattige og luftforureningsfølsomme heder, hedemoser, hedesøer og kilder. En del af området bærer stadig præg af sandflugt.

300 m syd for nordkanten af Gludsted plantage ligger der lige vest for banedæmningen en primitiv teltplads med tilhørende bålsted.

Nord for Hampen kan man lave en afstikker gennem Hampen Plantage til vestenden af Hampen Sø. Her findes en god badestrand og en 5 km lang natursti rundt om søen. I og ved Palsgård Skov findes 3 primitive teltpladser.

Syd for Hampen går stien gennem landbrugsland og passerer bl.a. Holtum Å, hvis omgivende enge har været vigtige for områdets gårde.

I 2005 blev stien forlænget til Usseltoftvej nord for Brande. Herfra kan cykelrute 23 følges til centrum, hvorfra man igen kan komme på Den Skæve Bane og fortsætte over Blåhøj og Filskov til Grindsted. Hele ruten fra Funder til Grindsted er 76 km.

Udsnit af Kort & Målestyrelsens kortmateriale
 er gengivet i.h.t. tilladelse G-18-1997

Den nedlagte banestrækning fra Funder til Ejstrupholm ejes af Skov- og
 Naturstyrelsen, mens strækningen fra Ejstrupholm til Brande ejes af
 Ikast-Brande Kommune.

»Den Skæve Bane«

Natursten mellem Funder og Brande er anlagt på den gamle jernbane mellem de to byer. Strækningen var en del af Den Jyske Diagonalbane eller Den Skæve Bane, som DSB anlagde mellem Laurbjerg ved Randers og Bramming ved Esbjerg.

Banen stod færdig 1. oktober 1920. Forinden havde det daværende Palsgård Statsskovdistrikt forsøgt at fremskynde åbningen af banen, fordi man behøvede den for at få borttransporteret de store mængder pligtbrændselstræ, man producerede ved slutningen af 1. Verdenskrig.

I 1918 drejede det sig om godt 15000 rummeter træ svarende til ca. 800 jernbanevognladninger. DSB forsøgte til gengæld at få distriktet til at levere 34000 sveller til brug på strækningen fra Brande til Hjøllund – "gerne gratis eller mod passende lav betaling". Distriktets overslag viste, at det drejede sig om 10000m³ træ a' 30 kr.

Da banen skulle anlægges, anvendte man en arbejdsstyrke på 300 mand, især jyder og bornholmere. Langs banen blev der mellem Laurbjerg og Bramming opført 24 stationsbygninger, 10 funktionærboliger og 29 banevoglerhuse. Der blev desuden bygget flere broer, så man undgik en del jernbaneoverskæringer.

Banen fik stor lokal betydning. Flere steder, f.eks. Hampen, voksede der en hel by op omkring stationen. Ved Hjøllund var der nærmest en folkelig rejstning med krav om etablering af en egentlig station og ikke blot et billetsalg.

Stationen i Ejstrupholm var pladsmæssigt en større station, da den ene gren af Horsens Vestbaner havde sin endestation her fra 1929 til 1962. Brande Station var krydsningsstation for Den Skæve Bane og banen mellem Vejle og Herning og var derfor noget større end mellemstationerne. Det var også i Brande, at der var depot eller remise for de lokomotiver, der trak togene på hele Den Skæve Bane.

Jernbanens forløb i de tørre plantager var problematisk på grund af brandfaren. I plantageme etableredes derfor et omfattende system af brandlinier. I 1921 gennemførtes desuden patruljering med cykeldræssine efter hvert tog, der kørte gennem Gludsted Plantage. Herved lykkedes det at opdage og slukke 29 brande.

Den Skæve Bane var vigtig for Nordjyllands produktion af landbrugsvarer, der skulle udskibes fra Esbjerg. Der fragtedes også store mængder tørv og brændselstræ samt mangel, der skulle bruges til jordforbedring af de midt- og vestjyske marker. Frem til slutningen af 1960-erne blev banen tillige anvendt til at transportere brunkul fra Fæstervold til elværkerne i Esbjerg og Århus.

Banen blev aldrig nogen succes. Årsagen var den stigende konkurrence fra biltrafikken, dårlige køreplaner, lange transporttider for passagerer og letfordænelige varer, ophør af tørve- og brunkulgravning samt det forhold, at banen gennemløb tyndt befolkede egne.

Persontrafikken på banen ophørte i 1971, men strækningen mellem Brande og Hjøllund var frem til 1987 i brug for at DSB kunne hente jernbaneskærver til eget brug i et skærveværk nær Hjøllund. Skinnene mellem Funder og Hjøllund blev fjernet i 1977, mens de blev fjernet mellem Hjøllund og Brande i 1993.

Ved Christianshede, Rankhøj og Lille Bredlund kan man stadig se de røde, såkaldte kolonnehuse, hvor banearbejderne holdt til i forbindelse med vedligeholdelsesarbejde på banen. Kolonnehusene søges bevaret, og de kan bruges som læ- eller spiseskure af naturstiens brugere.

Skov- og Naturstyrelsen Midtjylland,
Bjærnkærvej 18, 7540 Haderup, www.skovognatur.dk,
Telefon 97 45 41 88, e-mail: midtjylland@sns.dk

Miljøministeriet

Skov- og Naturstyrelsen

- forvalter statsjede skove og andre naturområder i hele landet
- tager ved driften hensyn til befolkningens friluftsliv, produktion af træ og beskyttelse af natur- og kulturværdier

